สมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการและกลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอน ที่ส่งเสริมสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการของนิสิตพยาบาล
Entrepreneurial Competencies and Teaching-learning Strategies to Promote Entrepreneurial Competencies among Nursing Students

สุภาภรณ์ อุดมลักษณ์ วท.บ, วท.ม, พย.ด* Suphaphon Udomluck, B.N.S., M.N.S., Ph.D.*
เบญจวรรณ นันทชัย ป.พ.ส, กศ.บ, คม. Benjawan Nunthachai, D.N.S, B.E., M.E****
นีรชา รุ่งเรืองลาภไพศาล ป.พ.ส, ศศม. Neeracha Ruengranglappaisan, D.N.S., M.A****
อิสรา โยริยะ พย.บ, พย.ม Easla Yoliya, B.N.S., M.N.S****

Corresponding Authors: Jennara Wongpalee Email: genapalee@gmail.com
Received: 13 Nov 2020, Revised: 18 Jan 2021, Accepted: 23 Apr 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนา (Qualitative descriptive research) เพื่อศึกษาสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการ และกลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการของนิสิตพยาบาล ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 20 คน คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ (CVI) เท่ากับ 0.8 เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือน เมษายน-พฤษภาคม 2563 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation)

ผลการศึกษาพบว่า สมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการสำหรับนิสิตพยาบาลประกอบด้วย 1) มีทักษะในการปฏิสัมพันธ์กับบุคคล (Soft skills) คือ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติเชิงบวก ขยัน อดทน มีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ และทักษะในการแก้ปัญหา 2) มีทักษะในการปฏิบัติงาน (Hard skills) คือ มีความรู้ และทักษะการบริหารธุรกิจ ยอมรับความเสี่ยง และมีความสามารถใช้เทคโนโลยี ส่วนกลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการประกอบด้วย 1) การให้ความรู้เกี่ยวกับการเป็นผู้ประกอบการทั้งในระดับหลักสูตรและสถาบัน 2) การจัดการเรียนการสอนหลากหลายรูปแบบ 3) การพัฒนาผู้สอนให้มีความพร้อม 4) การพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตร และ 5)การสนับสนุนของผู้บริหารหลักสูตร ข้อเสนอแนะในการวิจัย ควรมีการนำผลการศึกษาไปใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนและการจัดทำหลักสูตรอบรมด้านสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการสำหรับนิสิตพยาบาล

คำสำคัญ: สมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการ นิสิตพยาบาล กลยุทธ์การเรียนการสอน

* *คณบดี คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเนชั่น Email: suphaphon_udo@nation.ac.th*
* *Dean, Faculty of Nursing, Nation University*
** *อาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเนชั่น*
** *Instructor, Faculty of Nursing, Nation University*

ABSTRACT

This qualitative descriptive research was conducted to explore entrepreneurial competencies and teaching–learning strategies to promote entrepreneurial competencies among nursing students. Twenty participants were selected in this study by purposive sampling. Research instrument was semi-structure questionnaire which was approved for construct validity by 3 experts; the content validity index (CVI) was 0.8. Data collection was conducted during April to May 2020. The data was analyzed by using content and tri-angulation analysis.

The results of the study revealed that entrepreneurial competencies among nursing students consisted of 2 domains: 1) interpersonal skills or soft skills and 2) working skills or hard skills. For soft skills were creative thinking, positive attitude, diligence and patience, leadership, vision, and problem-solving ability. And for hard skills were knowledge and business management skills, risk acceptance and IT skills. As for the teaching and learning strategies to promote entrepreneurial competencies were 1) developing an entrepreneur skill both in curriculum and institutional level, 2) providing teaching and learning in various techniques, 3) developing teacher's knowledge and skills for entrepreneurship, 4) developing latent curriculum activities for students, 5) supporting by the curriculum's administrators. Suggestion: the results of this study should be implemented for teaching and learning management and develop course syllabus to promote nursing students' entrepreneurial competencies.

Keywords: Entrepreneurial competencies; Nursing students; Teaching and learning's strategies

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นโยบายการจัดการศึกษาของประเทศไทยตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ 2560-2579 มุ่งเน้นให้การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ต้องสร้างบัณฑิตให้เป็นคนรุ่นใหม่ที่มีแนวคิดการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสร้างผู้ประกอบการรายย่อย[1] และรัฐบาลปัจจุบันได้มองเห็นโอกาสการแข่งขันของบัณฑิตที่สามารถเพิ่มคุณค่าให้ตนเองด้วยการมีแนวคิดในการสร้างโอกาสการลงทุน เพื่อสร้างรายได้จากการประกอบอาชีพ ให้เป็นผู้ที่มีความมั่งคั่ง มั่นคง ดังนั้นเพื่อให้สอดรับกับบริบทที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม การจัดการศึกษา พฤติกรรมผู้บริโภค และคุณลักษณะของผู้เรียนใน Generation Z มหาวิทยาลัยเนชั่นจึงได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ในการดำเนินพันธกิจต่อสังคม โดยกำหนดให้มีการสร้างทักษะคนยุคใหม่ให้กับบัณฑิต เพื่อพัฒนาให้บัณฑิตมีความสามารถในการปฏิบัติงานเมื่อสำเร็จการศึกษา สร้างโอกาสในการแข่งขัน[2] ที่ส่งผลให้องค์กรที่นิสิตปฏิบัติงานอยู่ได้รับการพัฒนาภายใต้การขับเคลื่อนประเทศไทย 4.0 คณะพยาบาลศาสตร์ได้เห็นความสำคัญของการสร้างบัณฑิตพยาบาลยุคใหม่ตามนโยบายของมหาวิทยาลัย จึงได้กำหนดคุณลักษณะ

พิเศษของบัณฑิตพยาบาลเพิ่มเติมอีกคุณลักษณะหนึ่ง คือ การมีแนวคิดของการเป็นผู้ประกอบการ[3] ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อบัณฑิตในการนำไปใช้กับหน่วยงานที่ปฏิบัติอยู่และเพิ่มโอกาสการแข่งขันและประสิทธิภาพของการทำงาน

แนวคิดการเป็นผู้ประกอบการเกิดขึ้นในเชิงการบริหารและธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และทางการตลาด หมายถึง ผู้ที่พยายามคิดสิ่งใหม่ขึ้นมาในองค์กร อาศัยแนวคิดที่โดดเด่นเหนือคู่แข่งในการก่อให้เกิดสินค้าและบริการใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้บริโภค รวมทั้งเป็นผู้ที่เห็นโอกาสทางธุรกิจและยอมรับความเสี่ยงในการเริ่มต้นธุรกิจเป็นการเอาประโยชน์จากโอกาสหรือความคิดในการดำเนินธุรกิจและพยายามอย่างเต็มที่เพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จโดยมุ่งหวังผลกำไรเป็นสำคัญ[4-5] แต่ความหมายในเชิงจิตวิทยาผู้ประกอบการคือ ผู้ที่มีกระบวนการสร้างสรรค์ที่แตกต่างกันในด้านคุณค่า มีความเป็นอิสระ อุทิศเวลาและความอุตสาหะ รวมถึงความเสี่ยงเพื่อหวังผลกำไรและความพึงพอใจ[6] และเป็นปัจจัยสำคัญและจำเป็นต่อความสำเร็จในการประกอบการ จากความหมายของผู้ประกอบการที่กล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า ผู้ประกอบการคือ ผู้ที่พยายามแสวงหาโอกาสในการพัฒนางานหรือผลผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคโดยอาศัยความรู้และสมรรถนะที่สำคัญในการคิดสร้างสรรค์หรือสร้างนวัตกรรมในงานที่รับผิดชอบอยู่เสมอ สร้างคุณค่าเพิ่มในหน้าที่และใช้วิทยาการใหม่ ๆ ในการพัฒนาผลผลิตอย่างต่อเนื่อง สร้างความก้าวหน้าและเกิดประโยชน์สูงสุดให้กับองค์กร

สมรรถนะ เป็นคุณลักษณะที่อยู่ภายในบุคคล ทำให้ผลงานมีประสิทธิภาพ เป็นคุณลักษณะที่ผสมผสานกันของแรงขับ ทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม ความรู้ สติปัญญา และทักษะ ที่จะแยกระหว่างคนเก่งและคนที่มีผลงานธรรมดา[7] สมรรถนะของการเป็นผู้ประกอบการที่ดีและประสบความสำเร็จ[5,8] มีดังนี้

1) มีความพยายามที่จะบรรลุผลสำเร็จ (Drive) คือ มีแรงจูงใจในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วย รับรู้หรือตระหนักถึงโอกาส มีความรับผิดชอบ มีความว่องไว มีความตั้งใจที่จะลงมือทำไม่ท้อถอย และมีความทะเยอทะยาน

2) มีความสามารถในการคิดเป็น (Thinking ability) ประกอบด้วย มีความเฉลียวฉลาด คิดริเริ่มสร้างสรรค์ แก้ปัญหาเฉพาะหน้า และมีความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูล

3) มีมนุษยสัมพันธ์ (Human relation ability) ประกอบด้วย มีอารมณ์มั่นคง มีความเป็นมิตรเข้ากับคนได้ มีความรอบคอบ ใส่ใจในความรู้สึกของผู้อื่น มีความร่าเริง

4) มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร สื่อข้อความในการประกอบธุรกิจ (Communication ability) การติดต่อระหว่างบุคคลจะเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ทั้งวาจาและลายลักษณ์อักษร เมื่อจำเป็นต้องมีการสั่งงาน ต้องมีความชัดเจนและเข้าใจตรงกัน เพื่อช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายเดียวกัน

5) มีความสามารถทางการบริหารและทางเทคนิค (Business and technical ability) ผู้ประกอบการจะต้องมีการลงทุนจึงต้องมีความเข้าใจในเรื่องธุรกิจที่ประกอบการลงทุนเป็นอย่างดี

วิชาชีพการพยาบาลกับการเป็นผู้ประกอบการ จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ในต่างประเทศมีการนำแนวคิดการเป็นผู้ประกอบการสำหรับพยาบาลมาใช้ในโรงพยาบาลเพียงเล็กน้อย[9] โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องคือ ความต้องการทำงานอิสระ มีโอกาสนำเสนอตนเอง และการตัดสินใจในการทำงานด้วยตนเอง และมองว่าเป็นความท้าทายของผู้นำทางการพยาบาลในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของพยาบาล ด้านการศึกษาพยาบาล พบว่า แนวคิดการเป็นผู้ประกอบการมีการบรรจุในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ทั้งในระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา โดยเฉพาะในระดับปริญญาตรีจะมีรายวิชาที่เรียนมากกว่าในระดับบัณฑิตศึกษา แต่ยังไม่เพียงพอสำหรับการเตรียมผู้เรียนให้เป็นผู้ประกอบการ นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความ

สนใจของนักศึกษาพยาบาลต่อการเป็นผู้ประกอบการ คือ ทัศนคติ ปทัสถานของสังคมและการรับรู้พฤติกรรมของตนเอง[10] ส่วนในประเทศไทยมีการศึกษาเกี่ยวกับการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุของพยาบาลวิชาชีพ[4] โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นพยาบาลที่ประกอบธุรกิจดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 12 คน พบว่าการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจการดูแลผู้สูงอายุต้องใช้ความรู้ด้านการพยาบาลและการบริหารธุรกิจจึงจะประสบความสำเร็จ แต่ยังไม่มีการศึกษาสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการของพยาบาลวิชาชีพ อีกทั้งการเรียนการสอนแนวคิดการเป็นผู้ประกอบการในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตมีเนื้อหาน้อยมากโดยแทรกอยู่ในรายวิชาการจัดการทางการพยาบาล ทำให้การเรียนการสอนยังไม่ครอบคลุมเนื้อหาที่สอดคล้องกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงระบบสุขภาพของประเทศที่มุ่งไปสู่ประเทศไทย 4.0 และการพัฒนาบัณฑิตให้เป็นผู้ประกอบการรายย่อยเข้าสู่ตลาดแรงงาน นอกจากนี้หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต หลักสูตรใหม่ พ.ศ 2562[3] ได้กำหนดให้แนวคิดของการเป็นผู้ประกอบการเป็นคุณลักษณะพิเศษของบัณฑิตที่ผ่านการเรียนการสอนในหลักสูตร ดังนั้นคณะพยาบาลศาสตร์ในฐานะที่มีการจัดทำและใช้หลักสูตรใหม่ พ.ศ 2562 และอยู่ในบริบททางสังคม เศรษฐกิจ ระบบสุขภาพและระบบการศึกษาที่มุ่งไปสู่นโยบายของประเทศไทย 4.0 จึงต้องพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนให้มีความทันสมัยก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของประเทศเพื่อสร้างบัณฑิต ที่เป็นพยาบาลวิชาชีพและมีแนวคิดการเป็นผู้ประกอบการ สามารถสร้างคุณค่าให้วิชาชีพการพยาบาลโดยพัฒนาทักษะของบัณฑิตยุคใหม่ให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมในปัจจุบันและอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการของนิสิตพยาบาล

2. เพื่อศึกษากลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการของนิสิตพยาบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ผู้บริหารหน่วยงานสุขภาพ ผู้ประกอบการ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารการพยาบาล พยาบาลวิชาชีพ และนิสิตพยาบาล

กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐและเอกชน 2 คน ผู้บริหารหน่วยงานสุขภาพ 2 คน ผู้ประกอบการ 3 คน ผู้บริหารการศึกษา 2 คน ผู้บริหารการพยาบาล 3 คน พยาบาลวิชาชีพ 3 คน นิสิตพยาบาล 5 คน รวม 20 คน ทำการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) เกณฑ์การคัดเลือกผู้บริหาร พยาบาลวิชาชีพ และผู้ประกอบการ คือ ต้องปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงาน หรือกิจการของตนเองมาแล้วอย่างน้อย 3 ปี ส่วนนิสิตพยาบาลเป็นนิสิตชั้นปีที่ 2 ของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเนชั่น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เรื่องสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการ และกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการสำหรับนิสิตพยาบาล จำนวน 5 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ 1 ท่าน ด้านการเป็นผู้ประกอบการ 1 ท่าน และด้านการศึกษาพยาบาล 1 ท่าน รวม 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือวิจัย (Content validity) และนำมาหาดัชนีความสอดคล้องของความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ (Content Validity Index=CVI)[11] ได้ค่า CVI เท่ากับ 0.8

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลถึงหัวหน้าหน่วยงานของผู้ให้ข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล จำนวน 20 คน พร้อมทั้งการบันทึกเทปการสัมภาษณ์ และการจดบันทึก ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลระหว่างเดือน เมษายน ถึงเดือน พฤษภาคม 2563

การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง

โครงร่างงานวิจัย ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากสำนักวิชาการมหาวิทยาลัยเนชั่น หนังสือรับรอง รหัส มนช.จธ. 1-002/2563 อนุมัติเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2563 และผู้วิจัยได้สอบถามความสมัครใจของผู้ให้ข้อมูล และได้ชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการวิจัยให้ทราบก่อนให้ผู้ให้ข้อมูลลงนามเข้าร่วมวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยวิธีของโคไลซี่[12] โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเทปคำต่อคำ และจัดเป็นกลุ่มคำ ข้อความ หรือประโยคสำคัญและให้รหัสข้อมูล จากนั้นจัดกลุ่มข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่โดยกำหนดเป็นประเด็นหลักและประเด็นรองแล้วเขียนคำอธิบายข้อสรุป และหาความเชื่อถือได้ของข้อค้นพบโดยใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ด้วยการนำข้อมูลที่วิเคราะห์ได้กลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบจำนวน 3 คน

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

1. ความหมายการเป็นผู้ประกอบการ หมายถึง ผู้ที่เป็นเจ้าของกิจการ มีอิสระในการบริหารจัดการด้วยตนเองเพื่อให้เกิดผลกำไร กล้าเผชิญกับความเสี่ยงและหาโอกาสเติบโตทางธุรกิจ ดังตัวอย่างเสียงสะท้อนของผู้ให้ข้อมูล “ผู้ประกอบการคือ บุคคลที่จัดตั้งธุรกิจขึ้นมาโดยมีการเผชิญความเสี่ยงและความไม่แน่นอนทางธุรกิจ เพื่อแสวงผลกำไรและความเจริญเติบโตทางธุรกิจและหาความต้องการของตลาดเพื่อตอบสนองความต้องการ” (A11) “เป็นอีกหนึ่งอาชีพที่ให้บริการทางด้านธุรกิจหรือการขายสินค้า เป็นงานที่มีความอิสระ เป็นเจ้าของเอง แต่ก็เป็นงานที่ต้องยอมรับกับความเสี่ยง” (A16)

2. สมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการของนิสิตพยาบาล ประกอบด้วย 1) มีทักษะในการปฏิสัมพันธ์กับบุคคล (Soft skills) คือ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติเชิงบวก ขยัน อดทน มีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์และทักษะในการแก้ปัญหา 2) มีทักษะในการทำงาน (Hard skills) คือ มีความรู้และทักษะการบริหารธุรกิจ ยอมรับความเสี่ยง และสามารถใช้เทคโนโลยีในการประกอบการ ดังเสียงสะท้อนของผู้ให้ข้อมูล “คุณลักษณะของนิสิตที่จะเป็นผู้ประกอบการ คือ 1) ต้องมีความรู้ภาพรวมของการประกอบการ ทิศทางธุรกิจ การตลาด การผลิต 2) มีทัศนคติเชิงบวก มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ปรับตัวได้ ขยัน อดทน มีทักษะในการแก้ปัญหา 3) มีประสบการณ์การเป็นผู้ประกอบการ” (A05) “ควรเป็นผู้ที่มีการเรียนรู้อย่างรอบด้าน มีความคิดสร้างสรรค์ ต้องมีภาวะผู้นำ กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ มีความมุ่งมั่น ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่จะเกิดขึ้น เข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ เพราะมีความจำเป็นในโลกยุคปัจจุบัน” (A03)

3. ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีแนวคิดการเป็นผู้ประกอบการของนิสิตพยาบาล ประกอบด้วย

3.1 ปัจจัยภายในตนเอง ได้แก่ ความสนใจ ความตั้งใจที่จะมีกิจการของตนเอง มีความรู้ความสามารถในกิจการนั้น มีทัศนคติต่อการเป็นผู้ประกอบการ หมั่นฝึกฝนตนเองให้เกิดสมดุลชีวิตและการทำงาน แสวงหาความรู้ตามความสนใจของตนเอง ดังเสียงสะท้อนของผู้ให้ข้อมูล “ต้องเริ่มจากการให้โอกาสตนเอง และสร้างแรงบันดาลใจในการจะเป็นผู้ประกอบการ ในขณะเดียวกันต้องประเมินความสามารถของตนเองไปพร้อม ๆ กัน นอกจากนี้ยังต้องมีการปรับทัศนคติของตนเองให้เป็นไปในทางบวกต่อการเป็นผู้ประกอบการ มองเห็นประโยชน์ มีความกล้าหาญพร้อมที่จะเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เป็นการ

สร้างความท้าทายความสามารถของตนเอง”(A01) “วิชาชีพพยาบาลจะได้เปรียบกว่าวิชาชีพอื่นมาก เป็นวิชาชีพที่ถูกบ่มเพาะให้เป็นผู้ที่มีลักษณะความเป็นเหตุเป็นผล มีความคิดเชิงวิเคราะห์สูงอาจเป็นเพราะต้องทำงานเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดแนวคิดการเป็นผู้ประกอบการที่สำคัญคือ ต้องฝึกฝนตนเองให้เกิด Self-balance หมายถึง การมีความสุขในงานที่ทำ” (A02)

3.2 ปัจจัยจากสิ่งแวดล้อม ได้แก่ คำแนะนำหรือการสนับสนุนจากครอบครัว ครูอาจารย์ในสถานศึกษาหรืออยู่ในครอบครัวที่ประกอบธุรกิจ แหล่งความรู้ เช่น อินเตอร์เน็ต รวมถึงมีสถานที่และเงินลงทุน ซึ่งเป็นแรงกดดันต่อการตัดสินใจที่จะเป็นผู้ประกอบการ ดังตัวอย่างเสียงสะท้อนของผู้ให้ข้อมูล “ยุคประเทศไทย 4.0 มีความเกี่ยวโยงกับ AI (Artificial intelligence) เป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่จะมาเปลี่ยนวิถีชีวิตและเปลี่ยนวิถีคิด ในอนาคตคนที่เป็นพยาบาลอาจจะไม่ได้ประกอบวิชาชีพพยาบาลโดยตรง แต่คนที่เป็นพยาบาลสามารถที่จะใช้องค์ความรู้ทางการพยาบาลมาสร้างสรรค์ธุรกิจต่าง ๆ มากมายที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ” (A14) “ปัจจุบันวิชาชีพพยาบาลนับว่ามีความได้เปรียบเชิงพื้นฐานในการประกอบสัมมาอาชีพที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และลักษณะของกลุ่มผู้บริโภคส่วนใหญ่ซึ่งเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานิสิตจึงควรทำความเข้าใจตัวผู้ประกอบการในสายวิชาชีพพยาบาลซึ่งอาจมีความรู้พื้นฐานเฉพาะด้านวิชาชีพ” (A02)

4. กลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนิสิตพยาบาลประกอบด้วย

4.1 การพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการต้องเกิดขึ้นทั้งในระดับหลักสูตรและระดับสถาบัน ประกอบด้วย 1) ระดับหลักสูตร การกำหนดเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับธุรกิจ หรือผู้ประกอบการสอดแทรกในหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 2) ระดับสถาบัน ต้องมีการให้ข้อมูล ความรู้ โดยการจัดให้มี Student entrepreneur center หรืออาจดำเนินการในรูปของชมรม ดังเสียงสะท้อนของผู้ให้ข้อมูล “การพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการทั้งในระดับหลักสูตรและระดับสถาบันคือ มีการกำหนดเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับธุรกิจหรือผู้ประกอบการสอดแทรกในหลักสูตรและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสะท้อนผลการเรียนรู้รายวิชา จัดให้มี Student entrepreneur center ให้ความรู้การเป็นผู้ประกอบการ การบริหารธุรกิจ การตลาด” (A05) “หลักสูตรและสถาบันควรสร้างความเป็นมืออาชีพและประสบการณ์มากกว่าการเรียนและแสวงหาความรู้ในห้องเรียน ควรมีการศึกษาดูงาน และฝึกประสบการณ์ด้วย” (A13)

4.2 การจัดการเรียนการสอน การกำหนดเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับการเป็นผู้ประกอบการประกอบด้วยภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติหรืออาจจัดเป็นรายวิชาเลือกเสรี ดังเสียงสะท้อนของผู้ให้ข้อมูล “แนวทางการพัฒนานิสิตให้เป็นผู้ประกอบการรายใหม่ควรคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการจัดเตรียมและพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับการประกอบธุรกิจในปัจจุบันซึ่งอยู่บนพื้นฐานของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สร้างบุคลากรให้มีความพร้อมและมีความเชี่ยวชาญในสิ่งที่ทำ พัฒนานิสิตร่วมกับผู้ประกอบการเพื่อให้เกิดประสิทธิผล ส่วนการประเมินผลควรปรับเกณฑ์และตัวชี้วัดระหว่างระดับหลักสูตรและระดับสถาบัน” (A01) “การให้ความรู้ทางธุรกิจสอดแทรกในรายวิชาใดวิชาหนึ่งที่เหมาะสมเพื่อเป็นการปูพื้นฐานทางความคิดการเป็นผู้ประกอบการให้แก่นิสิต หรือการจัดเป็นวิชาเลือกเสรี ฝึกให้นิสิตเขียนแผนธุรกิจ สนับสนุนให้นิสิตจัดทำโครงงานด้านสุขภาพในมิติต่าง ๆ” (A09)

4.3 พัฒนาผู้สอนให้มีความพร้อม มีความเชี่ยวชาญในสิ่งที่ทำโดยความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน ผู้สอนควรใช้วิธีการสอนที่หลากหลายรูปแบบที่สามารถฝึกให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ร่วมกับใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการส่งเสริมการเรียนการสอนให้มีความทันสมัยเพื่อสร้าง

นวัตกรรมใหม่ ๆ ตามความสนใจ ดังเสียงสะท้อนของผู้ให้ข้อมูล “การจัดการเรียนการสอน ผู้สอนต้องพัฒนาด้านความรู้ ทักษะและทัศนคติที่ดีต่องานนั้น ๆ สอนให้รู้เกี่ยวกับการเป็นเจ้าของธุรกิจ สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆที่เกิดขึ้น และแนวทางการแก้ไขปัญหา ต้องใช้วิธีการสอนหลายรูปแบบที่ฝึกให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์” (A03) “อาจารย์ควรให้ความรู้แก่นิสิต เชิญคนที่มีความรู้ มีประสบการณ์ ที่ประสบความสำเร็จในธุรกิจมาเป็นผู้ให้ความรู้ใช้วิธีการสอนหลายรูปแบบในการเรียนการสอน การเสวนาวิชาการ และการปลุกระดมความคิดของนิสิตให้มุมมองที่เป็นบวกแก่นิสิต” (A04)

4.4 พัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อให้นิสิตได้ประสบการณ์ตรงเรียนรู้จากมืออาชีพและการปฏิบัติจริง หรือมีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการในสถานการณ์จริงในสถานประกอบการ บริษัทจำลอง รวมทั้งการร่วมกันจัดกิจกรรมระหว่างคณะหรือสาขา เพื่อให้นิสิตนำความรู้ในสาขาของตนเองมาหนุนเสริมซึ่งกันและกัน ดังเสียงสะท้อนของผู้ให้ข้อมูล “ควรจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น ฝึกให้นิสิตจัดโครงการบริษัทจำลองการจัดการธุรกิจ (Dummy company) หรือจำลองการดำเนินงานในรูปแบบบริษัทของตนเอง ฝึกให้นิสิตมีประสบการณ์จริง ฝึกการเผชิญหน้ากับปัญหาต่าง ๆ ในการทำงาน คนที่จะอยู่รอดได้ในยุคปัจจุบันต้องมีทักษะและความสามารถที่จะปรับตัวได้กับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา” (A11) “ควรมีการแลกเปลี่ยนความคิดและปล่อยให้นิสิตคิด ค้นหาข้อมูล ทำงานต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยแนวคิดนั้นต้องอยู่ในความดูแลของสถาบันและควรหาจัดหากิจกรรมที่ฝึกการคิด วิเคราะห์ การแก้ปัญหา ตรงกับหลักสูตรของผู้เรียน เพื่อพัฒนากระบวนการคิด และการต่อยอดของผู้เรียน” (A15)

4.5 มีการสนับสนุนของผู้บริหารหลักสูตร ผู้บริหารควรจัดพื้นที่ให้นิสิตได้ทำกิจกรรมร่วมกัน (Student lounge) เป็นพื้นที่ที่มีสิ่งอำนวยความสะดวก รวมถึงการสร้างบรรยากาศในสถาบันการศึกษา ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้เชิงธุรกิจภายใต้มาตรฐานวิชาชีพ ดังเสียงสะท้อนของผู้ให้ข้อมูล “ในอนาคตเรื่องของสุขภาพจะมีแนวโน้มเติบโตมากขึ้น เนื่องจาก Technology disruption ทำให้เกิดธุรกิจรูปแบบใหม่ ๆ ใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ ในมุมมองทางด้านสุขภาพจะเห็นการเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจน สถาบันการศึกษามีบทบาทในการกระตุ้น ชักจูง การให้ข้อมูลข่าวสารการเป็นผู้ประกอบการ” (A07) “บทบาทของผู้บริหารหลักสูตรและสถาบันการศึกษาสิ่งที่จะทำให้เกิดขึ้นคือ การปรับปรุงหลักสูตรให้มีองค์ความรู้ทางด้านธุรกิจมากขึ้น ให้ความรู้แก่นิสิตทั้งภายในและภายนอกสถาบัน ให้มีการแชร์ความรู้ด้านการเป็นผู้ประกอบการจากบุคคลภายนอกที่มีประสบการณ์” (A09)

5. ประโยชน์ที่นิสิตจะได้รับจากการมีแนวคิดการเป็นผู้ประกอบการ คือ เป็นการฝึกให้นิสิตมีความกระตือรือร้น เรียนรู้กับสถานการณ์รอบด้าน มองเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ โดยประยุกต์ความรู้ในศาสตร์หลักที่เรียนมาไปสู่การสร้างอาชีพที่สอง มีการสร้างรายได้เพิ่มขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้ ดังเสียงสะท้อนของผู้ให้ข้อมูล “นิสิตได้ประโยชน์มาก เมื่อนิสิตมีความรู้ด้านธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการจะช่วยให้มองเห็นสิ่งที่จะเติบโตในสายวิชาชีพในอนาคต เกิดแนวคิดใหม่ ๆ ความสำคัญอยู่ที่ต้องไม่หยุดนิ่งในการคิด ทำให้ดีขึ้น มีความฝัน” (A06) “นิสิตยุคปัจจุบันเป็นเด็กยุค Gen Z ความคิด มุมมองของเขาจะแตกต่างจากยุค Baby Boom/ Gen X,Y การบ่มเพาะให้เกิดแนวคิดเชิงธุรกิจจะช่วยให้เขาได้คิดที่จะประกอบอาชีพอิสระ หรือมีอาชีพเสริมควบคู่กับอาชีพหลัก” (A04)

อภิปรายผล

ผู้วิจัยอภิปรายผลการศึกษาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การศึกษา ดังนี้

สมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการของนิสิตพยาบาล พบว่า สมรรถนะของนิสิตพยาบาลประกอบด้วย

1) มีทักษะในการปฏิสัมพันธ์กับบุคคล (Soft skills) คือ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติเชิงบวก ขยัน อดทน มีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ และทักษะในการแก้ปัญหา 2) มีทักษะในการปฏิบัติงาน (Hard skills) คือ มีความรู้ และทักษะการบริหารธุรกิจ ยอมรับความเสี่ยง และสามารถใช้เทคโนโลยี สอดคล้องกับการศึกษาของ ลิมาและคณะ[13] ที่พบว่าการเป็นผู้ประกอบการมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างทัศนคติเกี่ยวกับการประกอบการ มีความคิดริเริ่ม คิดสร้างสรรค์ การมีอิสระ มีแรงจูงใจ มีความกระตือรือร้น มีความสามารถหลากหลาย มีความสนใจและมุ่งมั่นในการประกอบการ และสมคิด บางโม[14] ที่กล่าวถึงผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จว่ามีคุณสมบัติดังนี้ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความเป็นผู้นำ พร้อมที่จะทำงานหนัก อดทน ขยันหมั่นเพียร มีมนุษย์สัมพันธ์ดี มีความรู้เกี่ยวกับกิจการที่ตนประกอบการ และหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอเพื่อปรับปรุงกิจการของตน รวมทั้งสอดคล้องกับการศึกษาของ คิมและลิม[15] ที่พบว่า ทัศนคติ ปทัสถาน และการรับรู้พฤติกรรมและการมีต้นแบบจะมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการ

กลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนิสิตพยาบาลผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการต้องดำเนินการทั้งในระดับหลักสูตรและระดับสถาบัน และการจัดการเรียนการสอนที่มีรูปแบบหลากหลาย การพัฒนาผู้สอนให้มีความพร้อม การพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรให้แก่ผู้เรียน และการสนับสนุนของผู้บริหารหลักสูตร ผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของ ลิมาและคณะ[14] ที่พบว่าการพัฒนาคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการจำเป็นต้องมีการเรียนการสอนสำหรับบัณฑิตพยาบาลซึ่งเป็นคุณลักษณะของบัณฑิตในศตวรรษที่ 21 ที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับการจัดการทางการเงิน เทคนิคการติดต่อสื่อสารทั้งด้านการพูดและการเขียนเพื่อการค้าขายทางธุรกิจ รวมถึงการรู้จักความต้องการของลูกค้าและความคาดหวังของลูกค้า การตัดสินใจ การเจรจาต่อรอง การทำงานเป็นทีม การวางแผนกลยุทธ์ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีทางธุรกิจ โดยการให้ความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในการประกอบการรวมถึงสร้างวัฒนธรรมการเป็นผู้ประกอบการในกลุ่มบัณฑิตพยาบาล

สรุปสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการของนิสิตพยาบาลสามารถพัฒนาได้ ด้วยการเสริมความเข้าใจความรู้ด้านธุรกิจ แนวคิด และสมรรถนะของการเป็นผู้ประกอบการ รวมถึงกลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอน บัณฑิตพยาบาลยุคใหม่จึงจะมีความพร้อมในการเป็นผู้ประกอบการได้อย่างมั่นคง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงาน

ผู้บริหารหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอนทางการศึกษาพยาบาลสามารถนำกลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอนสมรรถนะด้านการบริหารเชิงธุรกิจ อาจใช้กลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนได้แก่ การศึกษา ดูงานร่วมกับการจัดทำโครงงานเป็นรายกลุ่มโดยมีเป้าหมายให้เกิดความคุ้มค่าในเชิงธุรกิจ โดยสอดแทรกในรายวิชาที่เกี่ยวข้องคือ รายวิชาการจัดการทางการพยาบาลหรือจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร หรือการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมให้นิสิตพยาบาลมีความรู้และทักษะการเป็นผู้ประกอบการได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาผู้ให้ข้อมูลที่มีความหลากหลายทั้งผู้ประกอบการขนาดเล็กและผู้ประกอบการขนาดใหญ่ และในรูปแบบอื่น เช่น ผู้ประกอบการด้านสังคม เพื่อขยายมุมมองในการเลือกประกอบการของนิสิตพยาบาล

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579. กรุงเทพฯ: พริกหวาน; 2560.
2. มหาวิทยาลัยเนชั่น. แผนยุทธศาสตร์ พ.ศ 2562-2566. ลำปาง: มหาวิทยาลัยเนชั่น; 2562.
3. คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเนชั่น. หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต หลักสูตรใหม่ พ.ศ 2562. ลำปาง: คณะพยาบาลศาสตร์; 2562.
4. เชาวฤทธิ์ เงินไธสง อารีย์วรรณ อ่วมตานี. การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุของพยาบาลวิชาชีพ. วารสารพยาบาลทหารบก 2562;20(3):196-205.
5. ณัฐกาณต์ สินตระการผล. คัมภีร์เจ้าของกิจการ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท; 2550.
6. Hisrich RD, Peter MP. Entrepreneurship. Cornell University: McGraw-Hill; 2002.
7. กีรติ ยศยิ่งยง. ขีดความสามารถ : Competency based approach. กรุงเทพฯ: มิสเตอร์ก๊อปปี้; 2550.
8. Pickle HB. Personality and Success: An Evaluation of Personal Characteristics of Successful Small Business Managers. 1964. [เข้าถึงเมื่อ 2563/2/12] เข้าถึงได้จาก: https://books.google.com/books?id=bgmKQgAACAAJ&printsec=frontcover
9. Herron DG; Herron L. Entrepreneurial Nursing as a Conceptual Basis for In-Hospital Nursing Model. Nurs Econ 1991, 9(5):310-16.
10. Aydelotte MK, Hardy MA, Hope KL. Nurse in private practice: Characteristics, organizational arrangements, and reimbursement policy. Kansas City, MO: American Nurses Foundation; 1998.
11. Polit DF, Hungler BP. Nursing research: principle and methods. Sixth edition. Philadelphia: J.B Lippincott; 1999.
12. อารีวรรณ อ่วมตานี. การวิจัยเชิงคุณภาพทางการพยาบาล. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2559.
13. Lima KFR, Pinheiro AS, Silva PR, Cavalini AFM, Bispo AS, Andrade AC, et al. Nurse entre preneur profile: Contribution of academic training, J Nurs UFPE online 201;,13(4):904-14.
14. สมคิด บางโม. การเป็นผู้ประกอบการ. กรุงเทพฯ: พัฒนวิทย์การพิมพ์; 2553.
15. Kim Yj, Lim JY. Factor influencing Entrepreneurial intention of Nursing students based on Theory of Planed Behaviors. J Korean Acad Nurs Adm 2019, 25(3):175-85.